

Za članstvo u Evropskoj uniji (EU) kao uslov Bosna i Hercegovina bi trebala ekonomiju osloboditi od fosilnih goriva i to najkasnije za 31 godinu. BiH bi se tako trebala osloboditi korištenja mrkog uglja, lignita, mazuta...

Nesumnjivo, taj proces će biti bolan za Bosnu i Hercegovinu, zbog činjenice da se gotovo 70 posto proizvodnje električne energije bazira na sagorijevanju uglja, a na hiljade rudara, kojih trenutno prema podacima sindikata rudara oba bosanskohercegovačka entiteta, ima oko 14.000, ostaje bez posla.

Dalje insistiranje na izgradnji termoelektrana u BiH, umjesto korištenja obnovljivih izvora energije poput vjetrova, vode ili sunca, poseban je problem na koji je ukazala EU u Analitičkom izvještaju koji je priložen uz Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU, u maju ove godine.

“Okvirna energetska strategija BiH do 2035. godine, koja je na snazi, daje prednost ključnim energetskim strateškim smjernicama BiH s ciljevima i prioritetima za provedbu u narednim godinama. To doprinosi sposobnosti zemlje da rješava pitanja vezana za sigurnost snabdijevanja. Različiti scenariji diversifikacije proizvodnje, opisani u Strategiji, osiguravaju povećanje sigurnosti snabdijevanja, ali odabir i provedbu određenog scenarija ostavljaju budućim akcionim planovima. Većina scenarija dovodi do povećanja udjela fosilne energije u ukupnoj potrošnji, a time i do daljnje karbonizacije, suprotno obavezama vezanim za klimatske promjene”, navedeno je u odgovoru Delegacije EU u BiH na upit Radija Slobodna Evropa.

Politika EU jasna

Iz Delegacije EU napominju da je u BiH u procesu izrade nacionalnog energetskog, te klimatskog plana, kao dio Ugovora o Energetskoj zajednici, čime bi se trebala postići ravnoteža i ispuniti ciljevi zacrtani u pet dimenzija EU energetske unije koja uključuje i klimatsku akciju – dekarbonizacija ekonomije.

“Politika EU je jasna i ona ide u cilju dekarbonizacije sektora, podijeljena u nekom razdoblju do 2030. godine, odnosno do 2050. godine ili, kako je zadnji izvještaj kazao, u narednu 31 godinu da se potpuno dekarbonizira energetski sektor na području Evrope. To je vrlo složen i zahtjevan proces”, objašnjava Nihad Harbaš, ekspert za obnovljive izvore energiju.

“Što se tiče politike Bosne i Heregovine”, nastavlja Harbaš, “kroz Ugovor o uspostavi Energetske zajednice već je na neki način odlučeno da se ide u tom smjeru, dok sa druge strane imate i politiku, koja je više, rekao bih, lokalnog karaktera na području Bosne i

Hercegovine, koja ide u smjeru izgradnje novih energetske postrojenja na fosilna goriva”.

Zašto je to tako?

Ekspert za obnovljive izvore energije Nihad Harbaš za RSE kaže da je riječ o neusklađenosti opredjeljenja vlasti u Bosni i Hercegovini.

“Ne uzimaju u obzir, ne samo energetske nego i druge faktore, kao što su zdravstveni i socijalni faktori, jer znamo da u Bosni i Hercegovini sektor rudarstva, odnosno potrošnja uglja u proizvodnji električne energije zauzima jako veliki udio, ali s druge strane kada je u pitanju zagađenje zraka i zdravstvenih problema jako loše utiče na lokalno stanovništvo”, kaže Harbaš.

BiH gubi novac u sektoru energije zbog neispunjenja obaveza

U BiH se mnogo energije dobija iz uglja, poput lignita, čime se snabdijevaju termoelektrane sa zastarjelim tehnologijama. To sve zagađuje okolinu sa smrtonosnim posljedicama.

Posebno teška situacija je u Tuzlanskom kantonu.

Koliko je zagađenje vazduha velik problem pokazuju i podaci koje je u izvještaju za 2018. godinu objedinila Evropska agencija za zaštitu okoliša (EEA). Lebdeće čestice prašine u vazduhu do 2,5 mikrometara (PM 2,5) “krive” su za 3.700, a emisije dušikovog oksida (NO₂) za 150 prijevremenih smrti u Bosni i Hercegovini.

U izvještaju koji obuhvata 41 zemlju Evrope navodi se i da su oštećenje ozonskog omotača i emisije ovog plina izazvale 170 prijevremenih smrti u BiH, navodi se u izvještaju Evropske agencije za zaštitu okoliša.

Ambasada Švedske u BiH: Poduzeti mjere za smanjenje zagađenja

U Analitičkom izvještaju EU navedeno je da nedostaje politika za energetske efikasnost. Denis Žiško, koordinator programa energija i klimatske promjene u Centru za ekologiju i energiju Tuzla, kaže za RSE da bosanskohercegovački političari ne žele da prihvate promjene.

“Njima najviše odgovara status quo, da se ništa ne mijenja. U krajnjoj liniji njima takva situacija odgovara, a za građane, pitanje je koliko oni brinu. Problem dekarbonizacije, odnosno problem termoelektrana u Tuzlanskom kantonu i problem energetske sistema inače Elektroprivrede BiH je u stvari isti - ne žele promjene, zato što im održavanje ovakvog energetske sistema odgovara, iz raznih razloga”, kaže Žiško.

Reakcije na kineski kredit: ‘Još pola stoljeća zagađenja u BiH’

On napominje da Elektroprivreda BiH isto tako želi ići u energetske tranziciju.

“Njihov plan za energetske tranziciju je da naprave dva nova bloka (Blok 7 u Termoelektrani

Tuzla) koji zovu zamjenskim i da oni pokrivaju potrebe sljedećih 40 godina, a onda će oni u međuvremenu razmišljati kako bi oni to mogli odraditi. To je pogrešan pristup, te je nešto što će u konačnici skupo koštati građane, što će dovesti do velikih problema sam energetske sistem, odnosno za Bosnu i Hercegovina kada dođe na prag Evrope, kojoj navodno teži. Za nekih 20 - 25 godina bi trebali biti na vratima Evropa, u tom momentu će energetske sistem Evrope biti potpuno dekarboniziran”, smatra Žiško.

Plaćanje ‘penala’

Sumnju da bilo koja vlada u BiH ima u kraćem vremenskom periodu plan prelaska sa spaljivanja ugljena u termoelektranama na klasične obnovljive izvore energije ima i bivši direktor Elektroprivrede BiH Amer Jerlagić.

“Kao čovjek koji dolaze iz oblasti energetike, vrlo dobro znam šta govorim kad kažem da nije jednostavno nadoknaditi 70 posto kapaciteta, potencijala koji Bosna i Hercegovina danas ima u proizvodnji električne energije iz ugljena. U ovoj perspektivi koja je sada pred nama, to je nemoguća misija”, kaže Jerlagić.

Jerlagić smatra da i ne postoji potreba da se potpuno pređe sa fosilnih na obnovljive izvore energije.

“Mi smo zemlja koja leži na milijardama tona ugljena i ja razumijem intenciju Zapada za gašenjem, ali ni velike države u EU nisu ugasile svoje termoelektrane. Postoje i penali za emisiju CO₂, pa vjerovatno će tu biti neki kompromis između plaćanja penala za emisiju CO₂, a ostatak proizvodnje u termoelektranama, naravno u kombinaciji sa obnovljivim izvorima energije”, mišljenje je bivšeg direktora Elektroprivrede BiH i sadašnjeg političara. Jerlagić navodi podatke da je oko 40 posto hidropotencijala u BiH iskorišteno, dok je u zemljama Zapadne Evrope to 100 posto. On upozorava da infrastruktura u BiH dozvoljava tek 20 posto iskorištenosti vjetroelektrana, što ne može biti ono na čemu će se ekonomija oslanjati.

“Bosna i Hercegovina do 2020. godine se obavezala da poveća udio obnovljivih izvora energije u bruto finalnoj potrošnji do 40 posto, neki izvještaji govore da je to postignuto, dok s druge strane neki izvještaji koji uzimaju u obzir ogrevno drvo odnosno biomasu govore da smo podbacili u tom pogledu. Već do 2030. postavljeni su novi ciljevi za energetske efikasnost do 32, 5 posto BDP-a na nivou Evropske unije, dok obnovljivi izvori energije bi trebali zauzimati 32 posto što bi značilo smanjenje emisije stakleničkih gasova za 40 posto. Bosna i Hercegovina ide pionirskim koracima u tom smjeru”, kaže Harbaš.

“Bolno će biti”, smatra Harbaš i to zbog činjenica da rudarski posao može biti ugašen i zbog

promjene zakona koji tretiraju ovu oblast.

“Sigurno će biti bolne promjene u smislu tog socijalnog karaktera, ali ne trebamo plašiti ljude da će ostati bez posla, nego kompanije koje se bave proizvodnjom energije mogu promijeniti ili dodati neke druge djelatnosti. Pa tako za primjer možemo uzeti rudnike koji eksploatisana područja može pošumljavati, iskorištavati biomasu i tako prekvalifikovati ljude sa jednog posla na drugi. Ali uopšte, tu je jako potrebna strategija, jako je potrebna volja i zakoni koji moraju jasno definisati od državnog do lokalnog nivoa vlasti”, ocjenjuje Harbaš.

Izvor: slobodnaevropa.org